

Boerenzwaluw Project Nederland

Regioverslag Noord-Veluwe

2025

Samenstelling: B. van den Brink.

Net vliegvlugge jongen worden gevoerd in
raamkozijn.
Oldebroek, erf De Zwaan, 9 juni 2025.
Foto:© B. v d Brink.

BOERENZWALUW PROJECT NOORD-VELUWE.
Regioverslag Noord-Veluwe 2025.

Dit verslag is het 33ste regioverslag van de regio Noord-Veluwe.

Inleiding.

Het onderzoek naar het wel en weer van boerenzwaluwen in de regio Noord-Veluwe is begonnen in 1992 met de start van het Boerenzwaluw Project Nederland, geïnitieerd door de samensteller van dit verslag. In 7 regio's verdeeld over Nederland werden broedpopulaties van boerenzwaluwen gevolgd.

In 1998 ging dit over in het Euring Swallow Project, een project dat in 20 Europese landen liep tot 2004. Het leverde veel onderzoek en gegevens op in 17 verschillende landen en veel nieuwe publicaties over de boerenzwaluw.

Een aantal ringers in Nederland besloot na 2004 door te gaan met het volgen van de populatie in hun regio binnen het RAS-project (Retrapping Adults for Survival) van het Vogeltrekstation. Mijn regio Noord-Veluwe maakte daar ook deel van uit onder de naam RAS-Project Boerenzwaluw R28. In 2017 besloot ik de controlerondes op de meeste erven af te bouwen en me te beperken tot alleen de huidige 4 RAS-adressen. Daarvan is dit het verslag.

Het RAS-project (Retrapping Adults for Survival) is een onderzoeksproject van het Vogeltrekstation te Wageningen. Op de RAS-erven worden jaarlijks de oudervogels gevangen en onderzocht. Bovendien worden alle nesten gevolgd door tenminste elke 10 dagen de nesten te controleren en de nestjongen te ringen. Deze gegevens worden ingevoerd in het *Meetnet Nestkaarten van SOVON Vogelonderzoek* die met de gegevens van de gezamenlijke ringers de jaarlijkse ontwikkelingen bijhoudt en bundelt. Alle nestgegevens leveren een belangrijke bijdrage in het berekenen van het jaarlijkse broedsucces, legselgrootte en uitgevlogen jongen.

In het kader van het RAS-project kom ik nog alleen op de erven die binnen het RAS-project vallen om de nestjongen te ringen en de oudervogels te vangen om die te onderzoeken. De gegevens hiervan kunnen waardevol zijn bij het berekenen van de overleving en verspreiding van de nestjongen (dispersie) en de overleving van de oudervogels. Deze adressen zijn:

- G. Huisman, Noordeinde
- W. Bos en H.W. van Dijk in Kerkdorp
- C. de Zwaan te Oldebroek

De volgende zaken worden gevolgd:

- **het terugvangen van de broedvogels (het RAS-project)**
Doel: overleving en plaatstrouw van oudervogels bepalen en dispersie (verspreiding) van de nestjongen in beeld krijgen,
- **het ringen van de nestjongen** op deze adressen.
Doel: inzicht te krijgen in de dispersie van de jongen.

Verder ben ik nog bezig met:

- **het vangen op de slaappleatsen** in het riet rond Elburg.
Doel: inzicht krijgen over de herkomst van de vogels en het opvetten (voorbereiding voor de trek) in de nazomer.
Over dit opvetten heb ik een artikel geschreven wat opgenomen is in Limosa 2019 92.1 blz 16-23 met als titel: *Het opvetten van boerenzwaluwen voorafgaand aan de najaarstrek.*

Het RAS-project Boerenzwaluwen R28 Noord-Veluwe in 2025.

Het weer in het broedseizoen 2025.

Ter opfrissing even een overzichtje van het weer in de zomer van 2025.

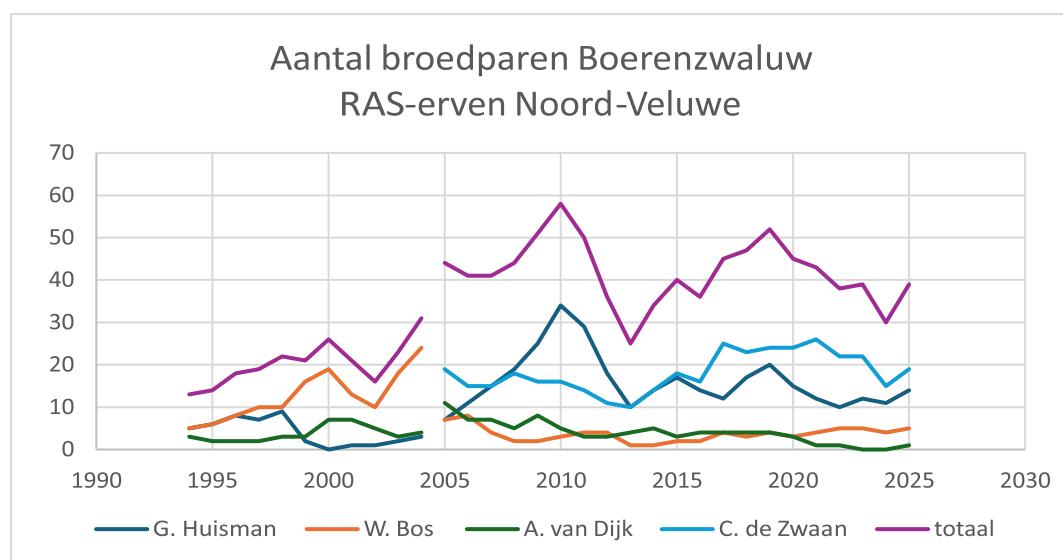
2025 was een warm jaar. De gemiddelde temperatuur in De Bilt in 2025 was 11,4°C. Daarmee komt dit jaar op de zesde plaats van warmste jaren sinds 1901, het begin van de meetreeks. Onze boerenzwaluwen arriveerden in een warm en droog voorjaar, met veel zon in maart en april. In mei was het met gemiddeld 14,1 °C bijna een graad warmer dan normaal 13,4. Met een gemiddelde temperatuur van 18,5 °C was het de op drie na warmste zomer sinds het begin van de metingen. Normaal is 17,4 °C. Met 743 uur zon was het een zeer zonnige zomer. Met landelijk gemiddeld 159 millimeter neerslag was het ook een droge zomer. In het noordoosten viel de normale hoeveelheid neerslag of was het zelfs natter dan normaal. Er waren twee hittegolven: de eerste van 28 juni t/m 2 juli en de tweede van 11 t/m 15 augustus. Bron: KNMI.

Aantal broedparen.

Op alle 4 RAS-erven hebben in 2025 39 paren boerenzwaluwen gebroed. Dat is opeens een stijging van 9 paren! Vorig jaar hadden we het minimum aantal van 30 broedparen bereikt, nodig voor voldoende gegevens voor een RAS-project. De vrees bestond dat bij verdere daling er misschien een einde zou komen aan deelname aan dit project. In onderstaande figuur 1 is te zien dat op alle erven weer meer broedparen aanwezig waren dan in 2024. Deze kleine opleving is hopelijk een voorbode van een toename maar komt niet overeen met het landelijk beeld waar sinds 2019 een gestage afname te zien is (Bron: Sovon Broedvogelrapport 2024). Een mogelijke oorzaak van de landelijke daling is de afname van insecten als voedsel voor de zwaluwen door het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw. De deelname aan het Diet Bank Project (zie blz 18) is hieraan gerelateerd.

Figuur 1. Aantal broedparen op de RAS-erven vanaf 1993.

Let op: Erf De Zwaan heeft sinds 2005 deelgenomen!

Legbegin.

Op 24 maart vloog de eerste boerenzwaluw bij Cor de Zwaan de stal binnen. Dat is 12 dagen eerder dan in 2024. Bij Huisman in Noordeinde was dat op 4 april. Door het mooie weer begonnen de vogels ook snel met de eileg.

Bij Cor de Zwaan legden 2 paartjes hun eerste ei op 13 april, gevolgd door een 3^e paar op 16 april. Bij fam. Bos in Kerkdorp begon de legstart op 22 april. Bij fam. Van Wijhe begon het enige broedpaar laat: op 13 mei werd hier het eerste ei gelegd. Bij Huisman in Noordeinde was de legstart wat later: op 2 mei 2 paartjes en op 3 mei 2 paartjes.

Daarna begonnen de meeste zwaluwen massaal met de eileg zodat de gemiddelde legstart van de eerste broedsels 5 dagen vroeger was dan in het voorgaande jaar: 12 mei. Ook de 2^e broedsels waren 6 dagen vroeger dan in 2024.

Tabel 1 en figuur 2 hieronder zien we dat in 2025 de gemiddelde legstart vroeger was dan vorig jaar.

Tabel 1. Overzicht van de gemiddelde legdatum van het eerste ei in de regio Noord-Veluwe.

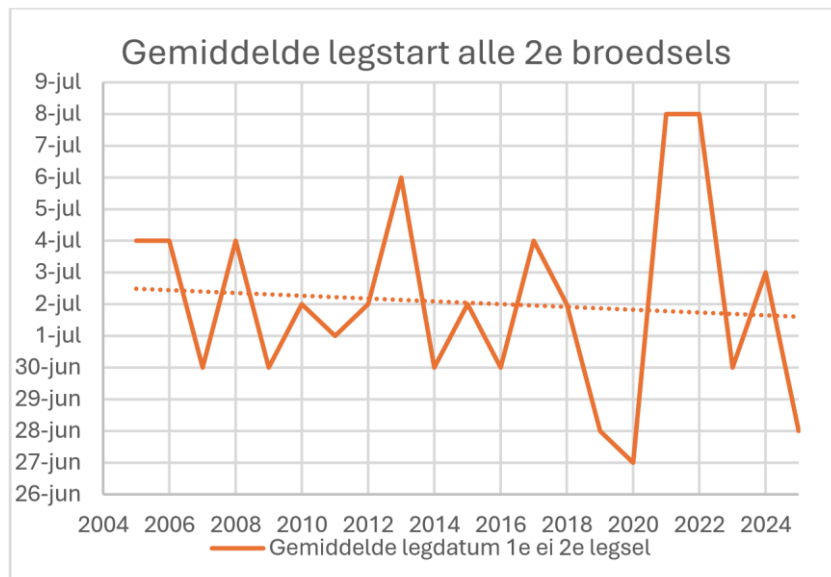
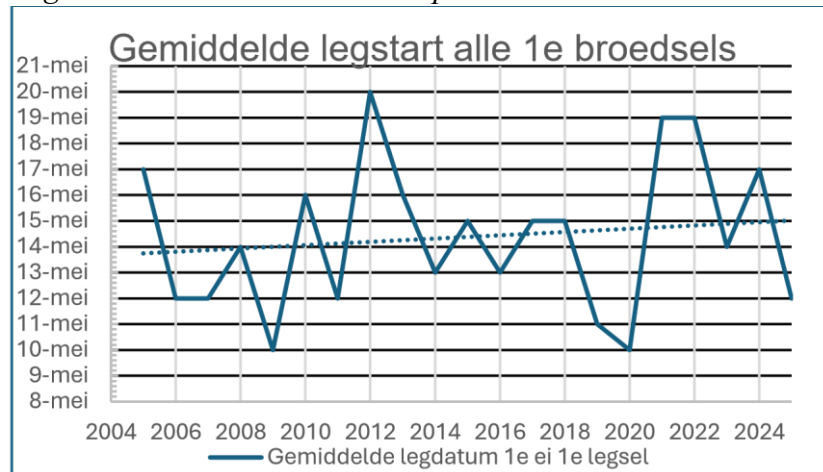
Gemiddelde legdatum 1e ei

jaar	1e legsel	2e legsel
2005	17-mei	4-jul
2006	12-mei	4-jul
2007	12-mei	30-jun
2008	14-mei	4-jul
2009	10-mei	30-jun
2010	16-mei	2-jul
2011	12-mei	1-jul
2012	20-mei	2-jul
2013	16-mei	6-jul
2014	13-mei	30-jun
2015	15-mei	2-jul
2016	13-mei	30-jun
2017	15-mei	4-jul
2018	15-mei	2-jul
2019	11-mei	28-jun
2020	10-mei	27-jun
2021	19-mei	8-jul
2022	19-mei	8-jul
2023	14-mei	30-jun
2024	17-mei	3-jul
2025	12-mei	28-jun

Boerenzwaluwen verzamelen nestmateriaal bij plas. Elburg, 11 mei 2021. Foto: B. v.d. Brink

Figuur 2. Gemiddelde legstart alle 1^e en 2^e broedsels op alle erven.

Broedresultaten.

Eerste legfels bevatten meestal 5 of 6 eitjes en tweede broedsels een eitje minder. Het berekend gemiddelde van de **legselgroottes** in 2025 was: 1^e broedsels 4,71 eieren, 2^e broedsels 4,44 eieren. Voor 2^e broedsels is dit een vrij hoog gemiddelde. Het aantal gelegde eieren in zowel de 1^e als de 2^e broedsel verschilt door de jaren heen niet veel. De eiproductie van de boerenzwaluwen ligt dus binnen de range van het langjarig gemiddelde en is geen reden voor ongerustheid.

Het gemiddeld **nestsucces** van de **1^e broedsels** was in 2025 hoog: ruim 90% van de 1^e broedsels produceerde uitgevlogen jongen.

Het gemiddeld nestsucces van de **2^e broedsels** was een stuk lager: van ruim 75% van de 2^e broedsels vlogen jongen uit. Tweede legfels zijn echter heel belangrijk voor de totale jongenproductie en vormen een waardevolle bijdrage aan de jaarlijkse jongenproductie. Er waren 2 broedparen die **derde broedsels** produceerden en die succesvol 3 legfels met jongen grootbrachten: beide bij De Zwaan. De details staan vermeld bij de erfgegevens.

In onderstaande tabel 2 zien we het **gemiddelde jaarlijkse broedsucces** van alle nesten. Per broedpaar zijn ruim 6 uitgevlogen jongen per paar, het minimum om de boerenzwaluw populatie in stand te houden

Tabel 2. Overzicht van de **gemiddelde** legselgrootte, het **gemiddeld** aantal uitgevlogen jongen per nest en het **gemiddeld** nestsucces in % van alle nesten in de regio Noord-Veluwe.

	eerste broedsels			tweede broedsels		
jaar	Legselgrootte	Uitgevlogen per nest	nestsucces %	Legselgrootte	Uitgevlogen per nest	nestsucces %
2005	4,77	4,4	85,5	4,38	3,7	79,3
2006	4,73	4,4	75,2	4,34	4,0	69,8
2007	4,95	4,7	83,4	4,44	4,3	81,2
2008	4,82	4,6	75,5	4,19	3,7	79,6
2009	4,96	4,2	92,8	4,42	4,1	91,9
2010	4,79	4,2	87,1	4,28	3,7	77,5
2011	4,85	4,2	86,7	4,54	3,5	76,7
2012	4,77	4,4	70,3	4,47	4,1	69,1
2013	4,84	4,5	79,3	4,38	3,7	82,7
2014	4,78	4,4	88,2	4,42	3,9	85
2015	4,64	4,5	77,8	4,39	3,5	86,1
2016	4,94	4,5	81,2	4,35	4,0	80,5
2017	4,91	4,35	79,7	4,21	3,7	89,5
2018	4,74	3,81	90,1	4,05	3,75	87,3
2019	4,83	4,56	88,9	4,16	3,65	90,9
2020	4,8	4,27	88,8	4,2	3,68	78,75
2021	4,56	4,08	90,3	4,31	3,96	92,89
2022	4,71	4,13	76,9	4,04	3,55	82,3
2023	4,85	4,56	73,17	4,17	3,73	74,61
2024	4,96	3,75	74,7	4,17	4,15	100
2025	4,71	4,5	90,13	4,44	4	75,43

Het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per nest wordt berekend door het programma Meetnet Nestkaarten van SOVON Vogelonderzoek. Een succesvol nest is een legsel waar tenminste 1 jong is uitgevlogen. Het nestsucces is het percentage nesten dat tenminste 1 uitgevlogen jong produceert.

Overleving.

Het terugvangen van de broedvogels is belangrijk voor het verkrijgen van informatie over overleving van de broedvogels van voorgaande jaren, de verspreiding (dispersie) en rekrutering van de jonge zwaluwen, de herkomst van nieuwe vogels en de leeftijdsopbouw van de broedpopulatie. Elk jaar wordt gepoogd zoveel mogelijk broedvogels terug te vangen. De tijd tijdens de jongenperiode van de 1^e broedsels is daarvoor het meest geschikt. De 1^e broedsels liggen qua timing dichter bij elkaar dan vervolglegels zodat meer oudervogels tegelijkertijd in- en uitvliegen om te jongen te voeren. Door dan te vangen binnen in de nestruimtes is de vangkans het grootst. De lage stallen bij De Zwaan en de schapenschuur bij Huisman lenen zich goed voor het vangen en daar kunnen de meeste broedvogels gevangen worden.

De oudervogels worden eenmaal per jaar gevangen. Door tweemaal per jaar te vangen neemt het cumulatieve vangstpercentage wel toe en vang je nog vogels die in de eerste vangronde gemist zijn. De onzekerheidsmarges voor het schatten van de lokale overleving worden dan verkleind. Om organisatorische redenen heb ik steeds eenmaal per jaar gevangen.

Boerenzwaluw strekt vleugel tijdens het poetsen. Polder Oosterwolde, 10 mei 2015. Foto: B. v.d. Brink.

Dit jaar konden er 63 van de 78 broedvogels gevangen worden. Dat is 80,7%. Van deze 63 zwaluwen waren 23 al geringd. Van de 63 in 2024 gevangen oudervogels zijn er in 2025 dus 23 teruggevangen. **Dat is een lokale overleving van 36,5%.** Van de niet gevangen vogels (=19,3%) weten we niet of ze een ring hebben, wat van invloed is op de schatting van de lokale overleving. Het landelijk gemiddelde overlevingscijfer van broedvogels is bijna 39% (Bron: *Van der Jeugd, H. 2012. Rapport van het Vogeltrekstation: Overleving van de Boerenzwaluw in de periode 1989 – 2010*). VT). In onze regio is dat een hogere overleving dan bv vorig jaar, toen 32,3%.

In tabel 3 zien we het jaar van ringen van de hervangsten van de broedvogels. Bij de als adult geringde vogels is het geboortjaar niet bekend, maar ze zijn dus tenminste 1 jaar eerder geboren dan het vangjaar. De oudste vogel broedde in 2019 al hier en was dus tenminste 7 jaar oud. Verder gegevens van deze vogel staan vermeld bij de erfgegevens van Huisman.

Opvallend is het hoge aantal terugvangsten van zwaluwen in 2024 geringd. Dat correspondeert met het iets hogere overlevingscijfer.

Tabel 3. Samenstelling van leeftijden en ringjaar van de broedvogels van alle locaties.

Broedpopulatie Noord-Veluwe	2019	2020	2021	2022	2023	2024	In 2025 aanwezig
Als broedvogel geringd	1			3	3	9	16
Als nestjong geringd					1	2	3
Op slaappleats Elburg geringd		1		1		2	4
totaal	1	1	0	4	4	13	23

Er konden in 2025 op alle RAS-erven 296 nestjongen worden geringd.

Van de nestjongen geringd in 2024 (191) werden 2 vogels teruggevangen als broedvogel! Deze jonge vogels zijn teruggekeerd naar hun geboorteplaats. Het landelijke overlevingscijfer van nestjongen is erg laag: slechts 14,8% overleeft hun eerste winter (Bron: VT). We weten niet wat er met de andere vogels is gebeurd, maar er kunnen best nog enkele in de omgeving zijn gaan broeden. De vangsten op de slaappleats bij Elburg geven daarvoor ook een indicatie. De daar gevangen vogels zijn niet geringd op de RAS-erven want daar worden alle nestjongen geringd. De 4 broedvogels afkomstig van de slaappleats zijn dus buiten onze vaste erven geboren maar hebben zich hier gevestigd.

Bijzonderheden.

De **oudste boerenzwaluw** in 2025 was een mannetje, als broedvogel geringd in 2019 bij Huisman in Noordeinde. Deze zwaluw was nu tenminste 7 jaar oud. Bij de vangsessie 's-morgens op 4 juni hadden we alle aanwezige zwaluwen die binnen in de broedruimte aanwezig waren, gevangen. Toen we daarna de invliegdeur openzetten om nog wat buitenvliegers te vangen was deze vogel de laatste die naar binnen vloog en zo toch in onze handen kwam. Hij had kennelijk buiten (in het riet?) overnacht.

De op een na oudste was een mannetje op het erf van De Zwaan. Deze vogel was in 2020 als eerstejaars op de slaappleats bij Elburg geringd en broedde daarna elk jaar op deze boerderij, nu tenminste 6 jaar oud.

Er waren op dit erf opnieuw 2 paren die met zekerheid **3 broedsels** wisten groot te brengen. Dit waren ook nu weer de vroegste starters, nl 1^e eieren op 13 april. Deze paren brachten resp. 12 en 14 jongen groot.

Tijdens onze vangsessie bij De Zwaan op 2 juni vingen we een vrouwtje dat nog **vleugelrui** had. Links was de buitenste slagpen 9 half volgroeid (ruiscore 3, zie foto) en rechts was slagpen 9 nog in beginstadium, (ruiscore 1). Bijna alle boerenzwaluwen maken in Afrika een volledige rui door, maar soms is de rui nog niet voltooid als ze in het voorjaar vertrekken richting het broedgebied. De rui stopt dan tijdelijk en wordt voltooid in het broedgebied.

Boerenzwaluw broedvogel met vleugelrui. Oldebroek, 2 juni 2025. Foto: B. v.d. Brink.

Op 15 juni 2025 werd een **dood mannetje** gevonden op het erf van De Zwaan. Deze was kort daarvoor als broedvogel hier geringd op 2 juni 2025. De vogel was erg mager. Op het erf van Huisman werden in de stal overblijfselen gevonden van zowel jonge zwaluwen als broedvogels. Oorzaak is een **zwerfkat** die zijn intrek in de stal heeft genomen. Een gedode broedvogel kan de oorzaak zijn van een mislukt broedsel, vooral als het een vrouwtje betreft.

Bijna vliegvlugge jongen op de nestransd. Noordeinde, 15-6-2018. Foto: B. v.d. Brink.

RAS-project R28 en ringgegevens op de erven.

Algemeen.

RAS staat voor: **Retrapping Adults for Survival**, ofwel: het terugvangen van volwassen dieren voor het bepalen van de **Overleving**, en is van oorsprong een Engels project dat op alle soorten vogels toegepast kan worden. Het RAS-project vraagt jaarlijks de gegevens van **tenminste 30 broedparen**, die elk jaar op dezelfde plek opnieuw gevangen moeten worden. Zo kan de jaarlijkse overleving berekend worden van deze vogels. Het is een arbeidsintensief werk.

In Nederland waren in 2025 196 RAS-projecten actief met 46 soorten. Er waren 24 boerenzwaluw RAS-projecten ingeschreven bij het Vogeltrekstation. De langstlopende soorten zijn koolmees, pimpelmees, bonte vliegenvanger en boerenzwaluw. De onderzoekers zijn meestal mensen die zich gespecialiseerd hebben in onderzoek aan een bepaalde vogelsoort of vogelringers die daar alles van willen weten. Dat geldt natuurlijk ook voor de deelnemers van het boerenzwaluwproject.

Vanaf 2005 na de beëindiging van het Euring Swallow Project heb ik mijn regio voor het RAS-project aangemeld. Hiervoor heb ik een aantal erven gekozen waar:

- A: genoeg paren boerenzwaluwen broeden

- B: ze goed te vangen zijn.

Ze zijn gekozen op grond van de goede vangmogelijkheden en spreiding van de broedlocaties. In 2018 heb ik het aantal RAS-erven verder beperkt tot de huidige 4 overgebleven adressen.

In 2025.

In onderstaande tabel 4 is weergegeven welk deel van de adulte (volwassen) broedvogels zijn gevangen en hoeveel hiervan al een ring droegen.

Op de RAS-adressen broedden in 2025 39 paartjes boerenzwaluwen wat 78 broedvogels zijn. Ik heb daarvan 63 volwassen vogels gevangen, wat 80,7% van het totaal is. Zie tabel 5 hieronder.

Tabel 4. Aantal op de gezamenlijke **RAS-erven** geringde boerenzwaluwen in 2025.

Regio:	aantal RAS broedparen	Gevangen vogels	aantal ad. ongeringd	aantal ad. met ring
N.-Veluwe	39=78 vogels	63=80,7%	40	23=36,5 %

Hieronder volgen de gegevens van alle boerenzwaluwen op de **RAS-erven**.

NOORDEINDE.

Gerton en Nettie Huisman.

In 2025 broedden hier **14 paartjes**. Van deze 28 broedvogels werden er 25 gevangen: 13 mannen en 12 vrouwen. Van de gevangen vogels waren er 10 al geringd: 6 mannen en 4 vrouwtjes. Van de ongeringde broedvogels waren dat 7 mannen en 8 vrouwtjes.

Er vlogen 94 jongen uit, wat een gemiddelde is van 6,7 per paar. Dat is iets beter dan vorig jaar.

En ongeveer voldoende om de populatie op peil te houden.

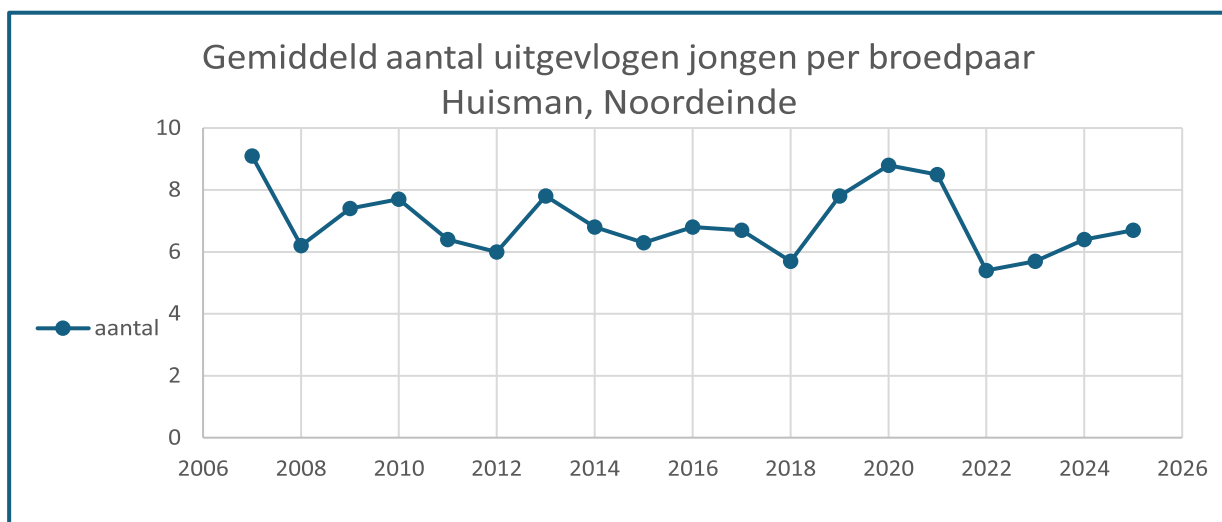

Boerenzwaluw voert jongen op het nest bij Huisman. Noordeinde, 1 juli 2017. Foto: B. v.d. Brink.

Tabel 6. Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per jaar per broedpaar bij G. Huisman.

jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal	9,1	6,2	7,4	7,7	6,4	6	7,8	6,8	6,3	6,8	6,7	5,7	7,8	8,8	8,5	5,4	5,7	6,4	6,7

Figuur 3. Uitgevlogen jongen bij Huisman, Noordeinde.

De gegevens van de 10 **geringde broedvogels van 2025** ziet u hieronder.

- Man, in 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 en 2024 broedvogel. In 2025 was deze vogel minstens 7 jaar oud en zeer plaatstrouw aan zijn eenmaal gekozen broedlocatie.

- Man, op 20juli23 als nestjong hier geringd. In 2024 broedvogel.
- Man, op 4juni24 als nestjong geringd bij fam. J. Bos, Kerkdorp. Afstand 2,5 km.
- Man, op 26juli24 als nestjong geringd bij fam. J. Bos, Kerkdorp. Afstand 2,5 km.
- Vrouw, op 18aug2022 als eerstejaars geringd op de slaapplaats bij Elburg. In 2023 broedvogel.
- Vrouw, in 2022, 2023 en 2024 broedvogel.
- Er waren nog 2 mannen en 2 vrouwen die in 2024 ook broedvogel waren.

KERKDORP.

Familie Bos.

Er broedden in 2025 **5 paartjes** op het erf. Ze hadden allemaal weer een eigen broedruimte gekozen: in de garage, de schapenschuur, de open tractorschuur, het tuinhuisje en het fietsenschuurtje (van zoon Jan).

De zwaluwen begonnen vroeg met de eileg: op 22 april werd het eerste eitje gelegd. **Er vlogen 44 nestjongen uit, wat een uitvlieggemiddelde van 8,8 per paar is.** Dat is een mooi gemiddelde om de stand op peil te houden.

Heel leuk is de terugvangst van 2 nestjongen van vorig jaar die in 2025 bij Huisman in Noordeinde broedden. Een mooi voorbeeld van rekrutering en dispersie.

Ik kon alleen de broedvogels in de garage en grote schuur vangen. Dus van de 10 broedvogels belandden er 4 in het net: 2 mannen en 2 vrouwen. Hiervan droeg 1 vogel een ring:

De gegevens van deze geringde **broedvogel van 2025:**

- Vrouwtje, in 2022 broedvogel.

Erf van de familie Bos, Kerkdorp. Links de garage, dan de grote schuur, daarachter niet zichtbaar de open trekkerschuur en rechts het tuinhuisje. Aan de andere kant van het woonhuis (niet zichtbaar) staat het fietsenschuurtje. Kerkdorp, 9 juli 2025. Foto: B. v.d. Brink.

Familie Van Dijk.

In 2025 broedde **1 paartje** boerenzwaluwen op dit erf. Mogelijk betrof het hier een jong stel wat in het weideschuurtje ging broeden. Op 13 mei legden ze hun 1^e ei. Ze hadden in hun 1^e en 2^e legsel beide 4 eitjes en alle 8 jongen vlogen uit.

OLDEBROEK.

Cor de Zwaan,

De boerderij van Cor en Gea heeft 3 broedruimtes: de deel in het woonhuis en twee stallen met een lage zoldering. De deel van het woonhuis is niet meer in gebruik voor vee, maar kennelijk beschouwen de zwaluwen dit als een veilige plek en broedden hier graag.

In de 1^e en 2^e grupstal met lage zoldering staan de koeien die daar gemolken worden en daar 's nachts blijven staan. Overdag gaan ze 's zomers naar de weide. Ik kan dan pas de broedvogels gaan vangen als het vee uit de stal is. In 2004 is hier voor het eerst gevangen, nadat Cor had gezien dat er diverse geringde zwaluwen rondvlogen. Dit erf is daarna in 2005 toegevoegd aan het RAS-project.

In 2025 broedden er 5 paartjes boerenzwaluwen meer dan vorig jaar: nu **19 paren**. Een verheugende toename. Op de oude huisdeel zaten 11 paartjes, in de 1^e stal 5 paren, in de 2^e stal nog 3 paren. We zien dat de huisdeel de meest geliefde broedplek is.

Er waren 2 paartjes die 3 broedsels wisten groot te brengen. Dat waren de vroegste starters, die allebei op 13 april met de eileg waren begonnen. Ze broedden beide in de huisdeel.

Er vlogen in totaal 150 jonge boerenzwaluwen uit. Dat is gemiddeld 7,9 per broedpaar, bijna net zo veel als in 2024. Het uitvlieggemiddelde per broedruimte was: huisdeel 8 p.p., 1^e stal 8,4 p.p., 2^e stal 6,6 p.p.

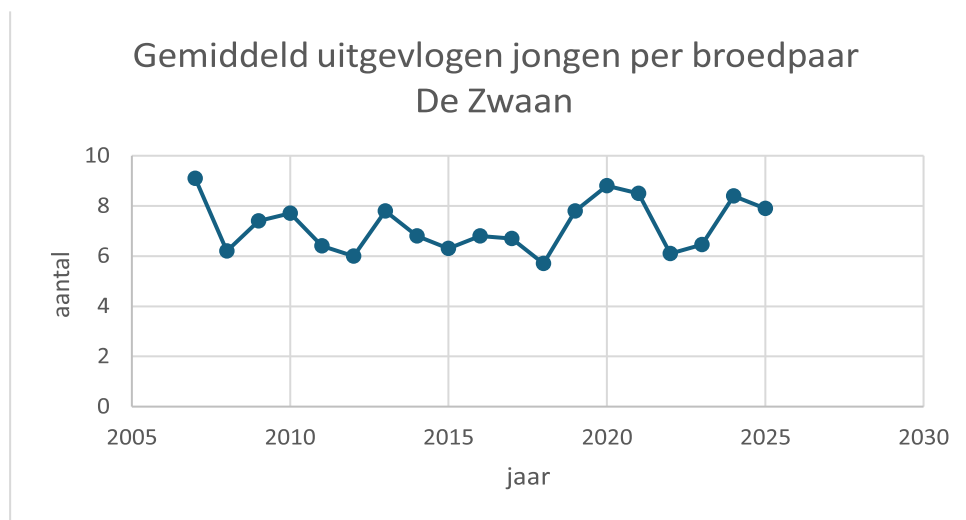

Boerenzwaluw voert net uitgevlogen jongen in het open stalraampje van de 1^e stal bij De Zwaan. Oldebroek, 9juni 2025. Foto: B. van den Brink.

Tabel 7. Gemiddeld aantal uitgevlogen nestjongen per jaar per broedpaar bij C. de Zwaan.

jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
aantal	9,1	6,2	7,4	7,7	6,4	6	7,8	6,8	6,3	6,8	6,7	5,7	7,8	8,8	8,5	6,1	6,45	8,4	7,9

Figuur 4. Uitgevlogen jongen per paar bij De Zwaan, Oldebroek.

Hier broedden 19 paartjes boerenzwaluwen, dat zijn 38 broedvogels. Er konden 34 vogels worden gevangen: 11 vrouwtjes en 23 mannetjes. Dat is 89,4% van de aanwezige vogels. Helaas misten we 3 vrouwtjes, doordat het vangen in de 3^e stal mislukte. Opvallend is het hoge aantal ongeringde mannetjes. De herkomst van dit mannenoverschot is onduidelijk. Mannetjes hebben een iets hogere overleving dan vrouwtjes en concentreren zich doorgaans op erven met een flink aantal broedparen. Daar is de kans op een buitenechtelijke paring of het overnemen van een broedsel het grootst. Bij de broedvogels van de 1^e stal zat een vrouwtje dat nog vleugelrui had. Zie voor nadere gegevens en foto hierover bij bijzonderheden.

Er waren 12 vogels geringd. De gegevens van de 12 geringde boerenzwaluwen op dit erf **broedend in 2025** volgen hieronder.

- Man, als 1ejaars op 21aug20 geringd op de slaapplaats bij Elburg. In 2021, 2022, 2023, 2024 en ook nu weer broedvogel. Deze zwaluw is 6 jaar oud nu.
- Man, als 1ejaars op 31juli24 geringd op de slaapplaats bij Elburg.
- Man, als overjarig op 8aug24 geringd op de slaapplaats bij Elburg. Vorig jaar gemist???
- Man, in 2023 en 2024 broedvogel.
- Vrouw, in 2022 en 2023 broedvogel. Vorig jaar kennelijk niet gevangen.
- Vrouw, in 2023 broedvogel.
- Vrouw, in 2023 en 2024 broedvogel.
- Verder nog 3 vrouwtjes en 2 mannetjes in 2024 broedvogel.

Terugmeldingen van geringde boerenzwaluwen.

Er waren helaas geen terugmeldingen van op de erven geringde boerenzwaluwen buiten het ringgebied. Het ringgebied omvat ook de slaapplaats bij Elburg.

Vindt u op uw erf zwaluwen met ringen, vergeet u dan niet het nummer te noteren (als de vogel nog leeft) of het ringetje te bewaren?

U kunt me altijd bellen: 06 49654954

Voor verdere informatie (ook uit Afrika) kan men terecht op www.boerenzwaluw.nl

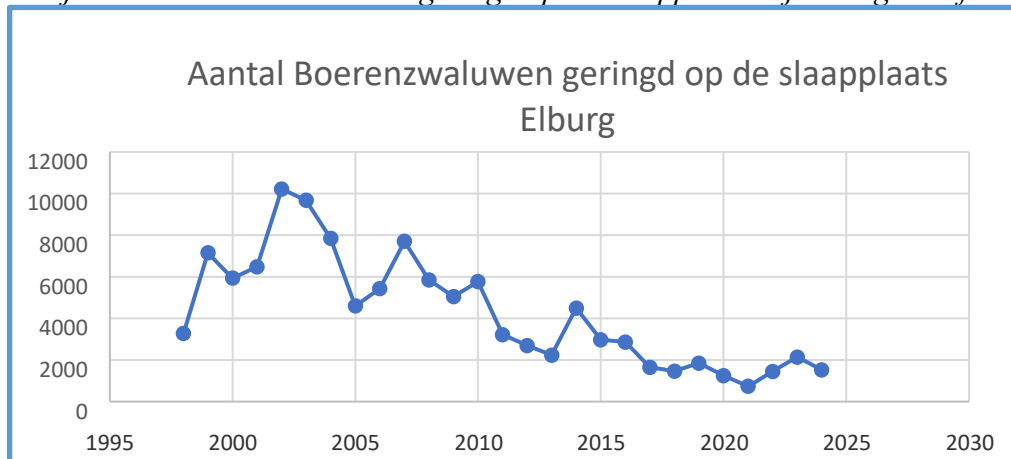
Op de website van het Vogeltrekstation www.vogeltrekatlas.nl kunnen we van alle vogelsoorten alle terugmeldingen zien, dus ook van de boerenzwaluw.

Alle eigenaren die toestemming gaven voor het betreden van erf, schuren en stallen wil ik zeer hartelijk bedanken voor hun medewerking.

De boerenzwaluw slaapplaats bij Elburg.

In 2025 is 19 keer in de avonduren gevangen op de **slaapplaats** bij Elburg. Er is alleen gevangen in de rietkraag van de Korte Waarden, west van Elburg. Er zijn 896 boerenzwaluwen gevangen en geringd. Dat is nog weer aanzienlijk minder dan vorig jaar (toen 1276). De vangst bestond uit 784 jonge (1^e jaars) vogels en 112 volwassen (adulte) vogels. Er werden slechts 6 vogels gevangen die al een ring droegen, alle afkomstig uit het ringgebied, zowel als nestjong als op slaapplaats geringd. Het aantal boerenzwaluwen aanwezig op de slaapplaats was teleurstellend laag. Slechts groepjes van enkele honderden vogels gebruikten het riet langs het Veluwemeer bij Korte Waarden om te overnachten. Toen in de loop van augustus duizenden spreeuwen hier ook gingen slapen verdwenen de boerenzwaluwen. De laatste vogels werden op 10 september geringd toen er nog 8 boerenzwaluwen gevangen konden worden.

Figuur 5. Jaarlijks aantal boerenzwaluwen geringd op de slaapplaats bij Elburg vanaf 1996.

Tabel 8. Vangst boerenzwaluwen 2025 op slaapplaats Elburg.

Slaapplaats 2024:	overjonger	1 ^e j. onger	totaal	hervangsten (ger)
Elburg	112	784	896	6

Boerenzwaluwen 's-avonds op de slaappleats in het riet. Elburg, 16 aug. 2017. Foto: B. v.d. Brink.

Informatief.

In 2011 en 2012 zijn 100 boerenzwaluwen (97 mannetjes en 3 vrouwtjes) van een **geolocator** voorzien. 20 van deze geloggerde boerenzwaluwen zijn teruggevangen. Twee vogels hebben tweemaal een geolocator teruggebracht. Van 4 vogels waren de geolocators afgevallen. Deze vogels hebben fantastische gegevens opgeleverd over hun reis en verblijf in Afrika. In onze regio werden twee boerenzwaluwen met geolocator teruggevangen bij Cor de Zwaan in Oldebroek en één in de schapenschuur van Gerton en Nettie Huisman te Noordeinde. Voor alle details zie www.boerenzwaluw.nl. Er is na 2012 geen vervolg gekomen aan dit programma.

Onder aanvoering van Jouke Altenburg heeft een groepje ringers een artikel geschreven over dit project. Het artikel is inmiddels gepubliceerd:

*Altenburg J.F., van den Brink B., Klaassen R.H.G., Collier M.P., van der Jeugd H.P., van de Crommenacker J. & van Horssen P. 2025. Variation in migration distance does not affect arrival date in the subsequent breeding season of Dutch Barn Swallows *Hirundo rustica*. *Ardea* 113: 21–34.*

Het internationale wetenschappelijke vogelmagazine *Ardea* verschijnt in het Engels, een Nederlandse samenvatting van dit artikel is hieronder opgenomen.

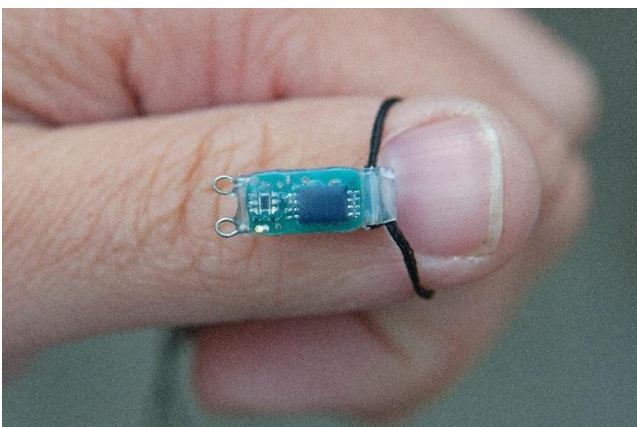

Foto links: geolocator. Foto rechts: boerenzwaluw uitgerust met geolocator. Foto's: B. v.d. Brink.

Nederlandse samenvatting.

In het kader van het Jaar van de Boerenzwaluw (2011) werd in de jaren 2011/12 en 2012/13 een onderzoek uitgevoerd naar het trek- en overwinteringsgedrag van Nederlandse Boerenzwaluwen *Hirundo rustica*. In elk van de vijf onderzoeksgebieden werden maximaal twee keer tien volwassen Boerenzwaluwen voorzien van een geolocator. Geolocators meten de lichtsterkte over de tijd en slaan het maximum per minuut of enkele minuten op. Het tijdstip ‘zon op’ respectievelijk ‘zon onder’ en de daglengte vormen de sleutelgegevens waarmee de breedtegraadpositie van een vogel dagelijks kan worden vastgesteld. De lengtegraad kan worden afgeleid uit de hoogte van de zon om 12 uur. Omdat de najaarstrek voor een groot deel samenviel met de periode waarin de daglengte op de hele wereld vrijwel gelijk was (equinox), waren daar geen betrouwbare locatiegegevens voor af te leiden. Vanwege hun grotere jaarlijkse kans op terugvangst dan vrouwtjes kregen alleen mannetjes een geolocator. Om het eventuele effect van het onderzoek op hun terugkeer kans te kunnen monitoren, werden geringde volwassen mannetjes die in dezelfde schuren en stallen broedden, aangemerkt als ‘controlegroep’. De mannetjes zijn zeer plaatstrouw aan hun broedlocatie. Exemplaren die het daaropvolgende jaar niet waren teruggekeerd waren hoogstwaarschijnlijk niet meer in leven. Relevant voor dit onderzoek is het verloop van de slagpenrui van de Boerenzwaluw: behoud van een goed vliegvermogen is cruciaal voor de dagelijkse vangst van vliegende insecten en voor het succesvol overbruggen van grote afstanden. De slagpenrui van Nederlandse Boerenzwaluwen vindt (pen voor pen) in het overwinteringsgebied plaats. Onder goede omstandigheden neemt deze 120–130 dagen in beslag. Onder slechte omstandigheden kan de duur oplopen tot wel 190 dagen. Het starten van de trek voordat de vleugelrui voltooid is, is voor Boerenzwaluwen een risicovolle strategie. Evolutionair gezien staat er voor mannetjes een grote druk op vroeg aankomen in het broedgebied. Ons onderzoek leverde plaatsbepalingen van 21 volledige reizen en één gedeeltelijke reis op (acht in 2011/12 en 14 in 2012/13). De overwinteringsgebieden lagen wijd verspreid: van Ghana tot aan Zuid-Afrika, al overwinterden de meeste vogels in het Congobekken. We analyseerden de correlatie tussen aankomstdatum in overwinteringsgebied en de duur van het verblijf daar evenals de correlatie tussen de vertrekdatum uit het overwinteringsgebied versus de duur van de voorjaarstrek. De afstand tussen broedlocatie en overwinteringsgebied varieerde met een factor 1,7 tussen de meest noordelijk en meest zuidelijk overwinterende vogels. Deze bevinding leidde tot de sleutel vraag of de afstand tussen broedlocatie en overwinteringsgebied effect heeft op de aankomstdatum in het broedgebied. De verst trekkende Boerenzwaluwen kwamen later aan in hun overwinteringsgebied. Ze bleven er ook significant korter. Deze vogels wisten zich – ondanks de mogelijke handicap van de nog niet voltooide slagpenrui – tussentijds te verplaatsen naar een ander overwinteringsgebied. De verst trekkende vogels begonnen ook significant eerder aan de terugtrek naar de broedlocatie. In tegenstelling tot onze verwachting leidde een grotere afstand tussen het overwinteringsgebied en de broedlocatie niet per definitie tot een latere aankomst op de broedlocatie. Een bijzonder resultaat van ons onderzoek betreft het overwinterings- en trekgedrag van twee Boerenzwaluwen die elk in beide onderzoeksjaren een geolocator terug wisten te brengen. Herhaalde trekgegevens kunnen voor kleine zangvogels maar zelden worden gepresenteerd. De twee vogels kozen in beide jaren het Congobekken als overwinteringsgebied. Binnen een onderzoeksjaar hanteerde elk van de vogels een vergelijkbare trekstrategie voor hun najaars- en voorjaarstrek. Voor beide migratiefases van deze vogels zijn verschillen en overeenkomsten tussen jaren helaas niet te duiden, omdat deze qua timing grotendeels samenvielen met de equinox. Ondanks de zorgvuldige uitvoering van het onderzoek en tussentijdse aanpassingen (lichter, meer gestroomlijnd geolocator type en andere bevestiging) lag de terugkeer kans van vogels met een geolocator in beide onderzoeksjaren significant lager dan die van de vogels uit de referentiegroep. Dit verschil is vergelijkbaar met andere internationale boerenzwaluwstudies waarin geolocators werden toegepast.

Deelname aan het Diet Bank Project.

Een paar jaar geleden is de Rijksuniversiteit Groningen dit onderzoeksproject opgestart om met behulp van monsters van uitwerpselen van vogels hun insectendieet door middel van DNAmetabarcoding te analyseren.

Het doel van dit project is om een open-toegankelijke databank te bouwen met informatie over het dieet van insectenetende vogelsoorten die in Nederland voorkomen (die later zal worden uitgebreid naar andere taxonomische groepen). We doen dit samen met Naturalis in het kader van het biodiversiteitsprogramma ARISE. Het dieet wordt bepaald door het prooi-DNA uit de uitwerpselen te isoleren en te identificeren, een techniek die DNA-metabarcoding heet. Van vrijwel alle soorten zijn de verzamelde monsters tot nu toe nog beperkt tot een enkel gebied of regio. Om patronen in het dieet van vogels te bestuderen in een grotere diversiteit van vogelsoorten, hebben we veel monsters nodig. Omdat verzamelen van dit materiaal bij veel vogelsoorten een enorme opgave is, vragen we onderzoekers en ringers om te helpen de primaire monsters te verzamelen.

Omdat ik veel vogels in handen krijg heb ik me opgegeven voor deelname. Als je een vogel vangt poept hij vaak. Ook jonge vogels die je ringt poepen vaak en met een spatel kun je deze poepjes in een plastic bewaarflesje met bewaarvloeistof doen. Aan het eind van het jaar worden ze dan opgestuurd naar Groningen. In 2025 heb ik 80 monsters verzameld van diverse rietvogels, bonte vliegenvangers en 48 van boerenzwaluwen.

Stichting Hirundo.

Al die jaren heeft de Stichting Hirundo (door een aantal vrienden van mij en mezelf opgericht) het financieel mogelijk gemaakt om alle benodigde materialen aan te schaffen en ook in Afrika onderzoek naar boerenzwaluwen te doen. Deze stichting heeft de ANBI-status; wat betekent dat alle giften en donaties aftrekbaar zijn voor de belasting en geen belasting hoeft te worden betaald over de inkomsten van de lezingen en fotografie. ANBI staat voor: Algemeen Nut Beogende Instelling.

Dankwoord.

Jouke Altenburg heeft me van waardevolle aanvullingen en verbeteringen op de conceptversie van dit verslag voorzien. Waarvoor hartelijke dank!

Bennie van den Brink.

Bovenstraatweg 17, 8096 PC Oldebroek.

Tel. 06 49654954.

Email: zwaluwbrink@hotmail.com

Website; www.boerenzwaluw.nl

Man boerenzwaluw zingt in paardenstal op een paardenschoen (beslag voor paarden in de winter tegen wegglijden). Kamperveen, 10 mei 2018. Foto: B. v.d. Brink.